

УДК 63:94(477.8) «18/19»:929

ЩЕБЕТЮК Наталія,
доктор історичних наук,
старший науковий співробітник,
завідувач сектору наукознавства
Інституту історії аграрної науки, освіти і
техніки Національної наукової
сільськогосподарської бібліотеки НААН
(м. Київ, Україна)
Shchebetyuk@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3332-1981>

**ЛІТОПИСНІ СТОРІНКИ ГАЛИЦЬКОГО
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ТОВАРИСТВА (1845–1922):
З НАУКОВОЇ СПАДЩИНИ ТОМАША РИЛЬСЬКОГО**

У статті досліджено історичну роль сільськогосподарських товариств у творенні науково-дослідного та освітнього середовища аграрного сектору, підкреслюючи актуальність набутого досвіду для подальшого розвитку інновацій в Україні. На основі застосування проблемно-хронологічного і контекстуального аналізу висвітлено аспекти створення і функціонування сільськогосподарських товариств у широкому історичному, соціально-економічному та політичному контексті на прикладі діяльності Галицького сільськогосподарського товариства, створеного представниками польської еліти, та його внеску в модернізацію аграрної галузі регіону, зокрема через заснування й подальшу діяльність Вищої рільничої школи в Дублянах. Розвиток навчальної програми, створення наукових лабораторій, оприлюднення наукових публікацій та залучення відомих науковців сприяли перетворенню закладу в центр освіти й наукових досліджень.

Застосовуючи системний, історіографічний і біографічний методи висвітлено характерні риси постаті професора Томаша Рильського (1838–1924), діяльність якого поєднувала освітню, наукову і громадську сфери, зокрема організацію першої випробувальної станції сільськогосподарських машин і знарядь на українсько-польських теренах та активну популяризацію нових агрономічних знань через публікацію наукових праць у фахових виданнях Товариства. Узагальнений висновок зводиться до твердження про основоположну роль громадських ініціатив і державної підтримки у закладенні фундаментальних основ для розвитку аграрної науки і дослідної справи в Україні.

Ключові слова: *Галицьке сільськогосподарське товариство, сільське господарство, Томаш Рильський, випробувальна станція сільськогосподарських машин і знарядь, аграрна наука і дослідна справа.*

**CHRONICLE PAGES OF THE GALICIAN
AGRICULTURAL SOCIETY (1845–1922):
FROM THE SCIENTIFIC HERITAGE OF TOMASZ RYLSKI**

The article examines the historical role of agricultural societies in creating a scientific, research and educational environment in the agricultural sector, emphasizing the relevance of the acquired experience for the further development of innovations in Ukraine. Based on the application of problem-chronological and contextual analysis, the aspects of the creation and functioning of agricultural societies in a broad historical, socio-economic and political context are highlighted using the example of the activities of the Galician Agricultural Society, created by representatives of the Polish elite and its contribution to the modernization of the agricultural sector of the region, in particular through the establishment and further activities of the Higher Agricultural School in Dublyany. The development of the curriculum, the creation of scientific laboratories, the publication of scientific publications and the involvement of famous scientists contributed to the transformation of the institution into a center of education and scientific research.

Using systematic, historiographical and biographical methods, the characteristic features of the figure of Professor Tomasz Rylsky (1838–1924) are highlighted, whose activities combined the educational, scientific and public spheres, in particular the organization of the first testing station of agricultural machines and tools in the Ukrainian-Polish territories and the active popularization of new agronomic knowledge through the publication of scientific works in the Society's professional publications. The generalized conclusion is reduced to the statement about the fundamental role of public initiatives and state support in laying the fundamental foundations for the development of agricultural science and research in Ukraine.

Keywords: *Galician Agricultural Society, agriculture, Tomasz Rylsky, testing station of agricultural machines and tools, agricultural science and research.*

Постановка проблеми. Сільськогосподарські товариства стали піонерами у створенні науково-дослідних та освітніх інституцій, а отже вивчення їхнього досвіду дозволяє зрозуміти, як закладалися основи сучасної агрономічної науки та системи освіти, які механізми були ефективними для поширення наукових знань та оцінити здатність громадської ініціативи відігравати ключову роль у

модернізації та розвитку цілих галузей, коли державні інституції ще не достатньо розвинені або не ефективні. Історичний досвід сільськогосподарських товариств може надати цінні ідеї для формування ефективної аграрної політики, враховуючи специфіку складних українських реалій та пошуків шляхів для забезпечення продовольчої безпеки та сталого розвитку галузі в умовах зміни клімату, післявоєнної відбудови тощо.

Важливим аспектом дослідження історії сільськогосподарських товариств є можливість збереження пам'яті й пошанування внеску видатних діячів, які стояли біля їхніх витоків. Таким прикладом слугує дослідницький інтерес до Галицького сільськогосподарського товариства та участі у його діяльності професора Томаша Рильського.

Аналіз наукових публікацій. Означеній проблемі приділено певну частку уваги дослідників. Чимало авторів, зокрема М. Лисенко [1] та В. Шандра [2] звертають увагу на мотиви панівної верстви до заснування одного з перших громадських об'єднань – Вільного економічного товариства, яке через облаштування маєтків із врахуванням нових агрономічних знань та закордонного досвіду сприяло пришвидшенню колонізації південних територій; ставлять за мету дослідити ознаки дотичності українських представників до діяльності імперської організації. Праці Н. Чайки [3], О. Корзун [4] присвячені подальшому процесу створення українських громадських організацій наприкінці XVIII ст. з побіжним висвітленням регіональних особливостей ведення сільського господарства. Дослідники І. Демуз і В. Чалаван [5] аналізують особливості функціонування сільськогосподарських товариств в Україні упродовж 1920-х рр. – XXI ст. з представленням широкого спектру громадсько-наукових об'єднань.

Дещо відокремленими від дослідницьких студій, за виключенням окремих праць [6], залишилися творчі об'єднання, які діяли на українських теренах, що у

XVIII, XIX і майже до середини XX ст. входили до складу різних держав. Йдеться про Королівство Галичини та Володимирії – історичні землі Королівства Руси та Руського воєводства, що у різні роки належали до Габсбурзької монархії, Австрійської імперії, Австро-Угорщини, Польської Республіки тощо. У цьому зв'язку вважаємо доцільним привернути увагу до існування Галицького сільськогосподарського товариства та його зусиль щодо покращення господарювання в Галичині, участі у його діяльності маловідомої постаті науковця Томаша Рильського, що й формулює **мету даного дослідження**.

Виклад основного матеріалу. Сільськогосподарські товариства в Європі почали виникати досить рано, їхня історія сягає загалом кінця XVIII – початку XIX ст. Вважається, що одними з перших були фізіократичні товариства у Шотландії, Ірландії та Швейцарії, а з середини XVIII ст. подібні товариства почали з'являтися в інших країнах Європи, зокрема в Франції, Великій Британії та Німеччині та ін. [1] Громадські об'єднання мали на меті поширення нових агрономічних знань та покращення методів землеробства, сприяли обміну досвідом, організації виставок сільськогосподарської продукції та впровадженню нових технологій. У Російській імперії, до складу якої входила значна частина сучасної України, одним із перших постало Вільне економічне товариство, засноване в 1765 р. Воно займалося всебічним вивченням та узагальненням питань розвитку сільськогосподарського виробництва. У цілому, активного формування в Україні сільськогосподарські товариства набули у другій половині XIX ст. в умовах зростання зацікавленості в інтенсифікації сільського господарства. Значну роль у їх створенні відігравали діячі української кооперації та земств. На початку XX ст. товариства отримали значного поширення, обслуговуючи потреби широких мас сільського населення. Вони часто мали характер сільськогосподарських кооперативів і займалися постачанням, збутом, кредитуванням та поширенням агрономічних знань.

У цілому, виникнення сільськогосподарських товариств стало тривалим процесом, який розпочався в Європі у XVIII ст. та активно розвивався в Україні упродовж XIX – на початку XX ст. Не виключенням стали західні землі України, зокрема Королівство Галичини та Володимирії, що об'єднувало українські етнічні землі (Волинь і Галичину) та землі населені переважно поляками (Західна Галичина) (Рис. 1а, 1б), які так само потребували покращення ведення землеробства у складних умовах суспільно-політичного і соціально-економічного життя краю.

Станом на 1773 р. Галичина мала близько 2,6 мільйона мешканців у 280 містах і приблизно 5,500 селах, серед них – приблизно 19 000 шляхетських родин з 95 000 членами (близько 3 % населення) та 1,86 мільйонів селян (понад 70 % населення). Крім того, своєю нечисленністю відрізнялися фермери й при тім, більшість із них (84 %) мали невеликі землеволодіння або взагалі були безземельними [7]. І хоча цей край був одним з найбільш залюднених у Європі, Галичина залишалася однією з найменш розвинутих економічно, через що відзначилася наприкінці XIX ст. масовою еміграцією місцевого селянства.

Рис. 1 а. Королівство Галичини та Володимирії (Вікіпедія)

Рис. 1 б. Сучасні адміністративні одиниці Польщі та України на території колишнього Королівства Галичини та Володимирії

Намагання організувати ще у 1811 р. громадське об'єднання належали наміснику Галичини графу Петеру фон Госсу та землевласнику Станіславу Дуніну-Борковському, проте влада не була схильною до сприяння певному розширенню автономії краю і ще тривалий час, майже до середини XVIII ст. не вдавалося створити творчий колектив. Зрештою, навесні 1845 року губернатор Королівства Галичини та Володимирії, ерцгерцог Фердинанд Габсбург-Есте надав дозвіл організувати Цісарсько-Королівське Галицьке економічне товариство (1845–1922), що й відбулося на з'їзді польських землевласників у Львові 3 липня 1845 р. [8]. Серед засновників Товариства – відомі на той час прізвища польської еліти: графи Казимир Станіслав Бадені і Северин Дрогойовський, князь Кароль Яблоновський, барони Ян Конопка і Франц Кріг фон Гохфельден та ін.

Від початку створення Товариство знаходилося під протекторатом вже згадуваного Фердинанда Габсбург-Есте та польського аристократа Агенора Голуховського, що мало значний соціальний та економічний вплив для успішної діяльності Товариства в регіоні через фінансове сприяння та світські зв'язки, хоча у практичному сенсі їхня роль була більше почесною та символічною, аніж пов'язаною з безпосереднім щоденним управлінням. Проте, в умовах імперського правління, де громадянські ініціативи часто потребували дозволу та підтримки, наявність протектора з вищих ешелонів влади чи суспільства була дуже цінною – це допомагало об'єднанню існувати і розвиватися, уникаючи непотрібних перешкод тощо. Керівництво діяльністю Галицького сільськогосподарського товариства здійснював в основному Комітет на чолі з президентом Товариства та віце-президентами. Крім того, існувала ще Загальна рада Товариства та вищий орган влади – Загальні збори, які, власне, не завжди мали дозвіл імперської влади на проведення засідань.

Зауважимо, що на початку членами Товариства переважно ставали землевласники, а з часом до нього вступали заможні селяни, підприємці й навіть службовці. З огляду на поширення впливу Товариства у Східній Галичині до його складу долучалися окрім поляків і українці, створювалися місцеві філії. Також додамо, що на початку 1860-х років Товариство орендувало приміщення Інституту Оссолінських, а з 1866 р. розташувалося вже у власному будинку на вулиці Кароля Людвіка, згодом перемістилося на площу Хоронжини у Львові.

Згідно з затвердженим цісарським указом ще від 14 липня 1829 р. Статутом, Галицьке сільськогосподарське товариство керувалося основним принципом: «...це вільна асоціація ревних друзів хліборобства та пов'язаних з ним наук, які об'єднують свої зусилля, щоб сприяти покращенню фермерства в країні шляхом поширення корисних знань і таким чином підтримувати благодійні наміри Уряду» [9, с. 1]. Зауважимо, що Статут Товариства тричі зазнавав змін через постанови загальних зборів і затвердження Галицьким намісництвом у 1866, 1867 та 1877 роках (Рис. 2).

У подальшому Галицьке сільськогосподарське товариство розгорнуло діяльність на всій території Східної Галичини, сприяючи становленню аграрної освіти, науки й дослідної справи у регіоні. Так, функціонуючи на початках за рахунок членських внесків, Товариство заснувало сільськогосподарські школи в Лопушні Рогатинського повіту (1849) та хуторі Дубляни – в маєтку Ієроніма Льодинського (1856) [6]. Остання набула особливо важливого значення у формуванні освітньо-наукового простору Галичини, здебільшого й завдяки участі професора Томаша Рильського (1838–1924), який з 1867 р. розпочав там працю на посаді ад'юнкта [10].

Голова Галицького сільськогосподарського товариства Л. Сапіга (Рис. 3) викупив маєток за 44292 злотих громадських пожертв і в подальшому новостворена установа перетворилася з простої сільськогосподарської школи в

центр освіти та наукових досліджень [11]. Цей процес включав не лише розвиток навчальної програми, а й створення наукових лабораторій, наукових публікацій та залучення відомих науковців.

Рис. 2. Щоденник Галицького господарського товариства, 1894 р.

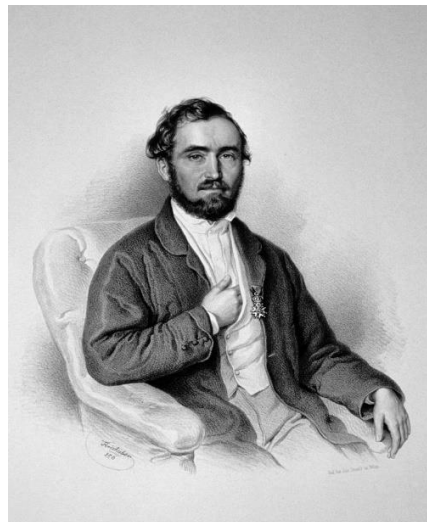

Рис. 3. Леон Людвік Сапіга, перший президент Галицького госп. тов-ва (літографія Йозефа Крігубера 1856 р.)

Загалом, завдяки активним клопотанням Галицького сільськогосподарського товариства, Рільнича школа в Дублянах через 20 років функціонування перейшла в державне підпорядкування з характеристиками вищої школи та відповідною матеріально-технічною базою; еволюціонувала, а нині це – Львівський національний університет природокористування.

Важливо звернути увагу на активну просвітницько-видавничу діяльність Галицького сільськогосподарського товариства, що відображалася у виданні фахових сільськогосподарських часописів, як от: «Rozprawy c. k. Galicyjskiego Towarzystwa Gospodarskiego» (1846–1862), «Rolnik» (1867–1914, 1916–1939), «Rozpraw Sekcyi Leśnej C. K. Towarzystwa Gospodarskiego Galicyjskiego» (1853–1855) та «Miesięcznik Sadowniczo-Ogrodniczy» (1917–1918) [12]. Виданням часописів та інших збірників праць Товариства займалися члени-кореспонденти

та інші активні учасники, які сплачували внески та й у цілому брали активну участь у його діяльності.

Журнал «Rolnik» був одним із ключових сільськогосподарських часописів, що видавався Галицьким господарським товариством упродовж всього періоду свого існування. Він відігравав важливу роль у поширенні агрономічних знань та інформуванні землевласників і селян Галичини, сприяв підвищенню агрономічної культури, впровадженню інновацій та модернізації сільського господарства регіону. Землеробство було однією з центральних рубрик, що охоплювала питання обробітку ґрунту, сівозмін, вирощування різних зернових та інших культур, використання добрив. Важливе місце займали проблеми тваринництва, включаючи раціональну годівлю худоби, розведення порід та профілактику хвороб. Журнал також висвітлював питання, пов'язані з організацією сільськогосподарського виробництва та випробуванням і впровадженням нових землеробських машин і знарядь.

На сторінках часопису «Rolnik» результати своїх дослідницьких пошуків висвітлював вже згадуваний нами багатолітній викладач, заступник директора (1882–1885) Вищої рільничої школи Дублян професор Т. Рильський (Рис. 4). Отримавши європейську освіту Т. Рильський з 1867 р. розпочав освітню, наукову й громадську діяльність на території сучасної Львівщини. Незадовго обіймає посаду професора у Вищій рільничій школі і через брак викладацького персоналу читає лекції з низки наступних предметів: агро меліорація, геодезія, геометрія, математика, метеорологія і кліматологія, механізація сільського господарства, сільське будівництво, фізика тощо. Одночасно читає лекції на курсах, бере участь у регіональних виставках та конкурсах сільськогосподарської техніки, а також активно займається науково-дослідницькою працею. У 1871 р. зорганізував роботу кафедри сільської інженерії, а через три роки – випробувальну дослідну станцію

сільськогосподарських машин та знарядь у Дублянах, яка стала однією з перших на українських теренах. Перші п'ять років на станції проводили успішні випробування обладнання, але через відсутність фінансування роботи в подальшому майже припинилися. Проте, колектив за участі Т. Рильського здійснив значний пласт роботи, станція провела наступні випробування: шести жниварок і двох молотарок (1874); двох плугів (1878); ножів кормозбиральних комбайнів різних виробників (1879) та ін. Важливим аспектом стало видання десяти звітів про діяльність, три з яких опубліковано за авторством Т. Рильського.

Рис. 4. Томаш Рильський
(1838–1924)

Рис. 5. «Podręcznik mechaniki rolniczej...»,
1877 р.

У подальші десять років, як доводить дослідник наукової біографії й життєвого шляху Т. Рильського М. Клименко, вчений «створив колекцію старих і нових сільськогосподарських машин і знарядь. Серед експонатів – численні моделі та будівельні креслення сільськогосподарських конструкцій, геодезичне обладнання, моделі дренажних засобів»; брав активну участь у «сільськогосподарських виставках, змаганнях та випробуваннях, як суддя, секретар-референт» [13, с. 11, 15]. Серед основних здобутків ученого

М. Клименко виділяє багатосторінкову працю з детальним аналізом особливостей конструкцій землеробських машин, видрукувану у Львові 1877 року – «Podręcznik mechaniki rolniczej dla gospodarzy praktycznych: wybór i użycie narzędzi i machin rolniczych» (Рис. 5). Видання стало в практичному сенсі посібником для фермерів з використання землеробської техніки, де вони знаходили допомогу, практичні поради щодо переваг або недоліків в експлуатації сільськогосподарських машин та різного реманенту до них, підвищення ефективності їхнього використання задля покращання урожайності сільськогосподарських культур та ін. Відмітимо, що Галицьке сільськогосподарське товариство активно розповсюджувало підручник Т. Рильського серед землевласників, закупляло наклади для сільськогосподарських шкіл і займалося подальшою розсилкою.

Освітня і науково-організаційна діяльність Т. Рильського в Дублянах припинилася у 1904 р., але співпрацю з Галицьким сільськогосподарським товариством учений продовжував до того часу, коли у 1922 р. воно увійшло до складу Малопольського сільськогосподарського товариства, перед цим у 1919 р. змінивши назву на Східно-Малопольське господарське товариство. Так завершився один з основоположних періодів становлення аграрного дослідництва в Україні та Польщі, що й знайшло відображення у нашому висвітленні основних рис його історичної ретроспективи, а це, зокрема, наявність державних рішень, ініціатив землевласників, творчих об'єднань і талановитих особистостей.

Висновки. Сільськогосподарські товариства відіграли основну, активізуючу роль у закладенні основ сучасної агрономічної науки та системи освіти в Україні, сприяючи поширенню знань, обміну досвідом та впровадженню нових технологій. Одночасно, їхній досвід самоорганізації та кооперації є цінним для сучасності, а існування Галицького сільськогосподарського товариства слугує прикладом – його діяльність показує, як громадська ініціатива, навіть з

певними обмеженнями, могла впливати на розвиток цілої галузі, особливо його просвітницька та видавнича діяльність, що стала ключовим механізмом поширення знань та інновацій у Галичині.

Роль особистості займає провідне місце у створенні інноваційних підходів, зокрема внесок професора Томаша Рильського сприяв становленню системи випробування землеробської техніки та знаряддя, забезпеченню її освітньою складовою, теоретико-методологічним наповненням; його наукова біографія і творчі напрацювання заслуговують на поціновування та подальше вивчення наступниками в Україні та Польщі.

Список використаних джерел та літератури

1. Лисенко М.С. Вільне Економічне Товариство і українські громадські організації (друга половина XIX – початок XX ст.). *Гілея: науковий вісник*. 2019. Вип. 142(1). С. 95–98.
2. Шандра В. Середовище творців та споживачів господарських знань Вільного економічного товариства на українських теренах (остання третина XVIII – початок XIX ст.). *Київська Академія*. 2020. № 17. С. 142–163.
3. Чайка Н. Г. Утворення та основні функції науково-просвітніх та сільськогосподарських товариств на Україні в XIX – на початку XX століття. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2004. № 2 (33). С. 84–88.
4. Корзун О. В. Становлення та розвиток сільськогосподарської дослідної справи на Поділлі (кінець XIX – початок XX ст.): монографія / наук. ред. В. А. Вергунов ; Нац. акад. аграр. наук України, Держ. наук. с.-г. б-ка. Київ, 2011. 252 с.
5. Демуз І. О., Чалаван В. А. Сільськогосподарські товариства на теренах України у 1920-х рр. – ХХІ ст.: монографія / НААН; ННСГБ; наук. ред. В. А. Вергунов. Київ, 2023. 280 с.
6. Клименко М. Б. Становлення Рільничої школи Дублян як освітньо-наукового осередку у 1856–1976 рр. *Історія науки і біографістика*. 2025. № 1. С. 88–108.
7. Ісаєвич Я. Д. Королівство Галиції і Лодомерії. *Енциклопедія історії України* : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. Київ, 2009. Т. 5 : Кон – Кю. С. 172.
8. Łopuszański T. Pamiętnik s. k. Galicyjskiego Towarzystwa Gospodarskiego. 1845–1894. Lwów, 1894. S. 20–23.

9. Ustawy c. k. Galicyjskiego Towarzystwa Gospodarskiego dnia 14 lipca 1829 najwyżej potwierdzone w «Rozprawy c. k. Galicyjskiego Towarzystwa Gospodarskiego». t. 1. Lwów, 1846. S. 1–13.
10. Вергунов В. А., Клименко М. Б. Томаш Рильський – вчений, педагог, організатор першої випробувальної станції землеробських машин на території України та Польщі. *Вісник аграрної науки*. 2023. № 7. С. 81–85.
11. Смерека Б.В. Дубляни. *Енциклопедія історії України*. URL: <http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe>.
12. Szwarc A. Galicyjskie Towarzystwo Gospodarskie. *Encyklopedia historii gospodarczej Polski do 1945 roku*, t. 1. red. M. Kamler. Warszawa, 1981. S. 183.
13. Професор Томаш Рильський : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1869–1916 роки / НААН, ННСГБ; уклад. М. Б. Клименко; наук. ред. В. А. Вергунов. Луцьк, 2023. 140 с.

References

1. Lysenko, M. S. (2019). Vilne Ekonomichne Tovarystvo i ukrayinski hromadski orhanizatsiyi (druha polovyna XIX – pochatok XX st.) [Free Economic Society and Ukrainian public organizations (second half of the 19th – beginning of the 20th century)]. *Hileya: naukovyy visnyk – Gilea: scientific bulletin*, no. 142 (1), pp. 95–98 [In Ukrainian].
2. Shandra, V. (2020). Seredovyshe tvortsiv ta spozhyvachiv hospodarskykh znan Vilnoho ekonomichnoho tovarystva na ukrayinskykh terenakh (ostannya tretyna XVIII – pochatok XIX st.) [The environment of creators and consumers of economic knowledge of the Free Economic Society in Ukrainian territories (last third of the 18th – beginning of the 19th century)]. *Kyivs'ka Akademiya – Kyiv Academy*. no. 17, pp. 142–163 [In Ukrainian].
3. Chayka, N. H. (2004). Utvorennia ta osnovni funktsiyi naukovo-prosvitnykh ta silskohospodarskykh tovarystv na Ukrayini v XIX – na pochatku XX stolittia [Formation and main functions of scientific, educational and agricultural societies in Ukraine in the 19th and early 20th centuries]. *Visnyk Poltavskoyi derzhavnoyi ahrarnoyi akademii – Bulletin of the Poltava State Agrarian Academy*. no. 2 (33), pp. 84–88 [In Ukrainian].
4. Korzun, O. V. (2011). Stanovlennia ta rozvytok silskohospodarskoyi doslidnoyi spravy na Podilli (kinets XIX – pochatok XX st.) [The formation and development of agricultural research in Podillia (late 19th – early 20th centuries)]: monohrafiya. Kyiv [In Ukrainian].
5. Demuz, I. O., & Chalavan, V. A. (2023). Silskohospodarski tovarystva na terenakh Ukrayiny u 1920-kh rr. – XXI st. [Agricultural societies in Ukraine in the 1920s – 21st century]: monohrafiya. Kyiv [In Ukrainian].
6. Klymenko, M. B. (2025). Stanovlennia Rilnychoyi shkoly Dublyan yak osvitho-naukovoho osередku u 1856–1976 rr. [The Formation of the Agricultural School of Dubljan as an Educational and Scientific Center in 1856–1976]. *Istoriya*

nauky i biohrafistyka – History of Science and Biographical Studies, no. 1, pp. 88–108 [In Ukrainian].

7. Isayevych, Ya. D. (2009). Korolivstvo Galitsiyi i Lodomeriyi [Kingdom of Galicia and Lodomeria]. *Entsyklopediya istoriyi Ukrayiny* – Encyclopedia of Ukrainian History: u 10 t. / redkol.: V. A. Smoliiy (holova) ta in. ; Instytut istoriyi Ukrayiny NAN Ukrayiny. Kyiv. T. 5 : Kon – Kyu, p. 172 [In Ukrainian].

8. Łopuszański T. (1894). Pamiętnik c. k. Galicyjskiego Towarzystwa Gospodarskiego. 1845–1894 [Memoirs of the Imperial-Royal Galician Economic Society]. Lwów, pp. 20–23 [In Polish].

9. (1846). Ustawy c. k. Galicyjskiego Towarzystwa Gospodarskiego dnia 14 lipca 1829 najwyżej potwierdzone w «Rozprawy c. k. Galicyjskiego Towarzystwa Gospodarskiego» [The Acts of the Imperial-Royal Galician Economic Society of 14 July 1829, most highly confirmed in the «Procedures of the Imperial-Royal Galician Economic Society»]. t. 1. Lwów. pp. 1–13 [In Polish].

10. Verhunov, V. A., & Klymenko, M. B. (2023). Tomash Rylskyy – vchenyy, pedahoh, orhanizator pershoyi vyprobuvalnoyi stantsiyi zemlerobskykh mashyn na terytoriyi Ukrayiny ta Polshchi [Tomasz Rylsky – scientist, teacher, organizer of the first testing station for agricultural machinery in Ukraine and Poland]. *Visnyk ahrarnoyi nauky* – Bulletin of Agricultural Science. no. 7, pp. 81–85 [In Ukrainian].

11. Smereka B.V. Dublyany [Dublyany]. *Entsyklopediya istoriyi Ukrayiny* – Encyclopedia of Ukrainian History. URL: <http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe> [In Ukrainian].

12. Szwarc A. (1981). Galicyjskie Towarzystwo Gospodarskie [Galician Economic Society]. *Encyklopedia historii gospodarczej Polski do 1945 roku* – Encyclopedia of Polish Economic History to 1945, t. 1. red. M. Kamler. Warszawa, p. 183 [In Polish].

13. (2023). Profesor Tomash Rylskyy: biobibliohr. pokazhch. nauk. pr. za 1869–1916 roky [Professor Tomasz Rylsky: biobibliographic index of scientific works for the years 1869–1916] / NAAN, NNSHB; uklad. M. B. Klymenko; nauk. red. V. A. Verhunov. Lutsk [In Ukrainian].

Надійшла до редакції: 17.05.2025 р.